

Regeringens proposition

1975/76: 93

med förslag till lag om utjämning av taxorna för fjärrtransporter av gods med lastbil till och från Gotland;

beslutad den 15 januari 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

BENGT NORLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I syfte att uppnå en utjämning av fjärrtrafiktaxan för lastbilstransporter till och från Gotland föreslås i propositionen att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får möjlighet att meddela föreskrifter om högsta pris för sådana transporter.

Förslag till

Lag om utjämning av taxorna för fjärrtransporter av gods med lastbil till och från Gotland

Härigenom föreskrives följande.

Regeringen eller förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att föreskriva högsta pris för inrikes fjärrtransport av gods med lastbil till eller från Gotland, om det behövs för att åstadkomma en utjämning av taxorna för sådana transporter jämfört med landet i övrigt.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1976.

Utdrag
KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-01-15

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Norling

Proposition med förslag till lag om utjämning av taxorna för fjärrtransporter av gods med lastbil till och från Gotland

---

För att skapa gynnsammare betingelser för den näringsgeografiska utveckling som Gotlands inlemmande i stödområdet syftar till infördes den 1 februari 1972 för en treårig försöksperiod ett frakstöd avseende de från Gotland utgående godstransporterna i Rederi AB Gotlands (Gotlandsbolaget) färjetrafik med fastlandet (prop. 1971: 154, TU 1971: 28, rskr 1971: 350). En förstärkning av godstransportstödet genomfördes den 1 juli 1973 (prop. 1973: 95, TU 1973: 14, rskr 1973: 250).

I enlighet med förslag från regeringen har riksdagen vidare under 1974 beslutat om en ytterligare förstärkning av stödet till gotlands-trafiken fr. o. m. den 1 februari 1975 (prop. 1974: 140, TU 1974: 27, rskr 1974: 347). Med hänsyn till det värde transportstödet visat sig ha och för att ytterligare gynna det gotländska näringsliv som är beroende av råvaror och halvfabrikat från fastlandet har godstransportstödet från angivna tidpunkt utvidgats att även avse transport till Gotland.

Huvuddelen av godstrafiken på färjorna — ca 70 % av antalet längd-meter och ca 77 % av den överförda godsmängden — sker i regi av transportförmedlingsföretagen AB Svenska Godscentraler (ASG) och AB Godstrafik & Bilspedition (GBS).

ASG och GBS är förmedlingsföretag och utför sålunda inte själva några transporter. Transportuppdragen utförs av enskilda åkeriföretag, vilka nästan undantagslöst är medlemmar i Svenska åkeriförbundet. ASG och GBS finansierar sin verksamhet bl. a. genom att debitera transportörerna förmedlingsavgifter, som i fjärrtrafiken uppgår till 10—15 % av utgående frakt. Vidare debiterar företagen transportköpar-

na en fraktsedels- eller expeditionsavgift som f. n. uppgår till 1 kr. per fraktsedel. Den helt övervägande delen av transporter till och från Gotland utförs av två lastbilsföretag som har sina huvudkontor i Visby och som i första hand utför uppdrag åt ASG resp. GBS.

I transporter som förmedlas av ASG och GBS tillämpas en speciell godstaxa för gotlandstrafiken. Taxan är konstruerad på i princip samma sätt som övriga i fjärrtrafiken tillämpade taxor. Således uttages avgifter enligt det fraktberäkningsavstånd, som utgörs av summan av avståndet mellan aktuell fastlandsort och resp. färjehamn på fastlandet samt avståndet färjehamn (Nynäshamn eller Oskarshamn) — Gotland (150 resp. 100 km). För att täcka färje- och hamnavgifter samt av överfarten för- anledda omkostnader görs ett sjötillägg som exempelvis i tariff 5 f. n. uppgår till 41 kr. per ton norra vägen och 38 kr. per ton södra vägen.

I sammanhanget kan erinras om att regeringen genom beslut den 28 augusti 1975 har infört prisstopp för godstransport inom Sverige med lastbil. Prisstoppet gäller från och med den 2 september 1975. Som stoppris gäller det pris som vederbörande företagare tillämpade vid transport den 15 augusti 1975. Stoppris får inte överskridas utan tillstånd av statens pris- och kartellnämnd (SPK).

I prop. 1974: 140 behandlade jag frågan om förmedlingsföretagens gotlandstaxa särskilt. Jag konstaterade att den dominerande komponenten i det tillämpade sjötillägget utgjordes av de till Gotlandsbolaget erlagda avgifterna för färjeöverfarten. Jag anförde också att en så kraftig reducering av färjeavgifterna, som skulle följa av förslaget om utvidgat transportstöd, borde väsentligt förbättra möjligheterna för transportförmedlingsföretagen att övergå till den taxesättning som gäller för fjärrtrafiken på fastlandet. Då hade jag också beaktat att det med hänsyn till tidsfaktorn väl kan redovisas vissa merutgifter för färjeöverfarten men att det också lämnas betydande avtalsrabatter i förhållande till taxan. Jag framhöll i propositionen att jag avsåg att föreslå regeringen att ge SPK i uppdrag att ta upp överläggningar med berörda företag i syfte att få den på fastlandet tillämpade taxesättningen i fjärrtrafik att gälla även för trafiken på Gotland så att näringslivet där får en med förhållandena på fastlandet i huvudsak likvärdig behandling i avgiftshänseende. Riksdagen godtog uttalandena i propositionen.

I skrivelse den 13 december 1974 gav regeringen SPK i uppdrag att inleda överläggningar med transportförmedlingsföretagen med ovan angivna syfte.

SPK har i skrivelse till kommunikationsdepartementet den 9 december 1975 redovisat resultatet av de överläggningar som förts med ASG och GBS under 1975. Enligt redovisningen innebär sjötransporten i gotlandstrafiken fortfarande en så stor kostnadspost att utrymme saknas för att utan vidare slopa sjötillägget. Varken ASG eller GBS anser sig ha möjlighet att själva bära eller kompensera de gotländska åkeriföreta-

gen för det intäktsbortfall — sammanlagt drygt 7 milj. kr. — som ett slopande av sjötillägget skulle innebära. SPK har funnit att en kompensation av ett sådant intäktsbortfall skulle medföra en påtaglig försämring av driftsresultaten för förmedlingsföretagen. Enligt SPK utgör vidare intäkterna från sjötillägget en så betydande del av de båda tidigare nämnda gotländska åkeriföretagens totala intäkter att dessa — om intäkterna från sjötillägget skulle bortfalla — skulle behöva träda i likvidation.

SPK har emellertid förklarat att det är tekniskt möjligt att åstadkomma lösningar som skulle innebära att de berörda företagens driftsresultat skulle bli helt opåverkade även vid ett slopande av sjötillägget. SPK har därvid anvisat två olika förslag till lösning. Det ena är att man medger en generell höjning av fjärrtrafiktaxan med ca 0,5—0,7 % i förening med en höjd förmedlingsprovision. En annan tänkbar lösning är att höja den fraktsedels- eller expeditiionsavgift om 1 kr. som f. n. tas ut och som helt tillfaller förmedlingsföretagen. En höjning av denna avgift med 30 öre för ASG och 75 öre för GBS skulle enligt SPK vara tillräcklig för att motverka det intäktsbortfall som uppstår om sjötillägget slopas. Den intäktsökning som ASG och GBS härigenom får förutsätts vidareföras till de båda berörda åkeriföretagen på Gotland i den utsträckning som behövs för att täcka dessa företags merkostnader för sjötransporten.

SPK har vid överläggningarna med transportförmedlingsföretagen försökt nå en överenskommelse med utgångspunkt i endera av de lösningar som nyss redovisats. Företagen har emellertid — även om de anser lösningarna tekniskt möjliga — av principiella skäl, med åberopande av 1963 års trafikpolitiska beslut, ansett sig inte kunna acceptera en uppgörelse inncfattande någon av de föreslagna lösningarna.

De utvärderingar, som SPK på regeringens uppdrag har gjort angående det hittillsvarande godstransportstödet till gotlandstrafiken och som i fråga om de två första stödåren har redovisats i prop. 1974: 140, visar att det av riksdagen beslutade transportstödet väl synes ha fyllt sin regionalpolitiska uppgift. Genom stödet har uppnåtts en reduktion av de kostnadsmässiga olägenheter som Gotland har. Det kan emellertid också konstateras att det gotländska näringslivet fortfarande — i förhållande till andra delar av landet — är missgynnadt med hänsyn till det sjötillägg som tillämpas av ASG och GBS för frakter till och från Gotland. Detta medför en fördyring av gotlandstransporterna. Behovet av en utjämning av taxesättningen i fjärrtrafiken är därför uppenbart för att åstadkomma att det gotländska näringslivet får en med förhållandena på fastlandet i huvudsak likvärdig behandling i avgiftshänseende. En framkomlig väg synes därvid vara att välja någon av de lösningar som SPK har redovisat.

Åtgärder i syfte att utjämna skillnader i taxor mellan landets olika delar är i och för sig inte något nytt. Sådana åtgärder har vidtagits på

flera olika områden och skall ses som ett väsentligt inslag i strävandena att successivt skapa ökad balans i befolkningens och näringslivets möjligheter i olika delar av landet. Jag kan i sammanhanget erinra om den utjämning av olika taxor inom transport- och kommunikationsområdet som har skett under senare år.

Eftersom den eftersträfvade utjämningen i det nu aktuella fallet inte kan uppnås genom frivillig medverkan från transportförmedlingsföretagens sida ter sig författningsåtgärder motiverade. Genom en lag bör man skapa möjlighet för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om högsta pris för godstransporter med lastbil till och från Gotland. Med stöd av en sådan lag kan föreskrivas att taxan för fjärrtransporter av gods till och från Gotland inte får överskrida den taxa som resp. företag tillämpar och som gäller för landet i övrigt. Förutsättningen för en sådan föreskrift kommer självfallet att vara att de som utför och förmedlar transporterna medges kompenserande intäktshöjningar.

Med utgångspunkt i de angivna övervägandena och efter samråd med statsrådet Feldt har inom kommunikationsdepartementet utarbetats förslag till lag om utjämning av taxorna för fjärrtransporter av gods med lastbil till och från Gotland.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga förslaget till lag om utjämning av taxorna för fjärrtransporter av gods med lastbil till och från Gotland.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.